

Hmotněprávní pojmy

Krajní nouze

Situace, kdy někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem. Čin provedený v této situaci pak není trestným činem, byť by jinak trestným činem byl. O krajní nouzi se však nejedná, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.

Nepříčetnost

Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

Nutná obrana

Situace, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem. Čin provedený v této situaci pak není trestným činem, byť by jinak trestným činem byl. Obrana však nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Ochranné opatření

Ochranné opatření je právním následkem trestného činu, a za určitých okolností i činu jinak trestného, protože poskytuje ochranu i mimo rámec trestní odpovědnosti. Sleduje účel trestního zákona, je ukládáno soudem a jeho výkon je vynutitelný státní mocí. Současná právní úprava zná tato ochranná opatření: ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova.

Přečin

Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Trest

Trest je právním následkem trestného činu, který vyjadřuje negativní právní hodnocení pachatele a jeho činu a působí k dosažení účelu trestního zákona. Trest se ukládá výhradně soudem a jeho výkon je vynutitelný státní mocí. Současná právní úprava zná tyto druhy trestů: odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztrátu čestných titulů a vyznamenání, ztrátu vojenské hodnosti, vyhoštění.

Trestní odpovědnost právnických osob

Právnícké osoby jsou trestně odpovědné za všechny trestné činy, kromě těch, které jsou uvedeny v negativním výčtu podle zákona č. 418/2011 Sb. Ke vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby je nutné, aby čin byl spáchán jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. A to buď členem statutárního orgánu, respektive osobou, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat, nebo někým, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, anebo někým, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby. V určitých případech je možné právnické osobě přičítat též spáchání zaměstnancem při plnění jeho pracovních úkolů. Za trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit pouze následující tresty: zrušení právnické osoby, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži, zákaz přijímání dotací a subvencí a uveřejnění rozsudku. Za jeden skutek je přitom možné trestně postihnout jak právnickou tak i fyzickou osobu. Právnická osoba se zproští trestní odpovědnosti, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu uvedenými osobami zabránila.

Trestný čin

Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

Zločin

Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny.

Zmenšená přičetnost

Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, je zmenšeně přičetný.

Zvlášť závažný zločin

Zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Procesněprávní pojmy

Dohoda o vině a trestu

Jedná se o možnost státního zástupce sjednat s obviněným v rámci přípravného řízení dohodu, v níž je obsaženo jak prohlášení obviněného, že čin spáchal, tak i navržen trest, resp. ochranné opatření. Tuto dohodu musí následně schválit, respektive neschválit ve veřejném zasedání soud, aniž by musel provádět dokazování v hlavním líčení. Tento typ řízení není možné použít na zvláště závažné zločiny.

Dohled

Dohled je výkonem oprávnění, stanovených zákonem o státním zastupitelství, k zajištění řídicích a kontrolních vztahů mezi různými stupni státních zastupitelství a uvnitř jednotlivých státních zastupitelství při výkonu působnosti státního zastupitelství. Nejblíže vyšší státní zastupitelství je oprávněno vykonávat dohled nad postupem nejbližší nižších státních zastupitelství ve svém obvodu při vyřizování věcí v jejich příslušnosti a dávat jim k jejich postupu písemné pokyny. Nejblíže vyšší státní zastupitelství může věc odejmout nejbližší nižšímu státnímu zastupitelství a vyřídit ji samo též tehdy, je-li nejbližší nižší státní zastupitelství nečinné nebo se v jeho postupu vyskytují nedůvodné průtahy.

Dozor

Dozor je výkonem oprávnění státního zástupce dle trestního řádu k zachovávání zákonnosti v přípravném řízení. Jedná se o druh kontrolní činnosti zaměřenou na činnost policejních orgánů a vykonávanou průběžně v celém přípravném řízení.

Orgány činné v trestním řízení

Orgány činnými v trestním řízení se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán.

Policejní orgány

a) útvary Policie České republiky,

b) Generální inspekce bezpečnostních sborů v řízení o trestných činech příslušníků Policie České republiky, příslušníků Vězeňské služby České republiky, celníků anebo zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v Policii České republiky, nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky, spáchaných v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů,

c) pověřené orgány Vězeňské služby České republiky v řízení o trestných činech osob ve

výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence,

d) pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením

1. celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo bezpečnostních sborů,
2. právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropské unie, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky,
3. daňových předpisů upravujících daň z přidané hodnoty,
4. daňových předpisů v případech, kdy jsou celní orgány správcem daně podle jiných právních předpisů,

e) pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany,

f) pověřené orgány Bezpečnostní informační služby v řízení o trestných činech příslušníků Bezpečnostní informační služby,

g) pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace v řízení o trestných činech příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace,

h) pověřené orgány Vojenského zpravodajství v řízení o trestných činech příslušníků Vojenského zpravodajství,

i) pověřené orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů v řízení o trestných činech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů.

Spolupracující obviněný

Jedná se o speciální statut obviněného přiznaný mu státním zástupcem, díky němuž mu může být mimořádně snížena trest nebo nově dokonce zcela upuštěno od potrestání. Podmínkou získání tohoto statutu je, že se obviněný k činu dozná a oznámí státnímu zástupci v rámci řízení o zločinu skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného organizovanou skupinou. Podmínkou je i souhlas obviněného s tím, že bude za takového spolupracujícího obviněného označen.